

CÂU LẠC BỘ ĐÓN CA TÀI T - M T HÌNH TH C B O T N VÀ PHÁT HUY NGH THU T Đ N CA TÀI T NAM B

Lê Th Hòe¹

Đ n ca tài t (ĐCTT) là m t lo i hình âm nh c thính phòng c a khu v c Nam B , hình thành và phát tri n t c u i th XIX, b t ngu n t nh c L , Nhã nh c cung đình Hu và văn h c dân gian. ĐCTT đ i c gi i chuyên môn và ng i i m đ i u đánh giá là m t lo i hình ngh thu t đ c s c, đ c đáo b i nó v a mang tính bình dân, v a mang tính bác h c và có s c lan t a m nh m , bao trùm kh p 21 t nh/thành ph c a khu v c Nam B . Ngh thu t ĐCTT Nam b đã đ i c y ban liên Chính ph v b o v di s n văn hoá phi v t th c a UNESCO² công nh n là *Di s n văn hoá phi v t th đ i di n c a nhân lo i*.

M c dù ngh thu t ĐCTT có th ch i m t mình i trong nhà, ngoài sân, trên dòng sông hay gi a cánh đ ng mênh mông bát ngát... nh ng nó ch th c s phát huy đ i c cái hay, cái đ p thông qua th c hành nhóm. L i sinh ho t ĐCTT theo nhóm đã có t lâu đ i, ban đ u ch là nh ng nhóm nh g m vài ba ng i i t t p l i v i nhau ch i cho vui khi r nh r i, đ n đ n phát tri n thành câu l c b (CLB). Khái ni m CLB ch m i xu t hi n sau ngày mi n Nam đ i c th ng nh t, th ng có s l ng thành viên đông h n, ho t đ ng quy c , n n p h n t ch c nhóm ĐCTT. CLB ĐCTT là m t t ch c xã h i, thành l p và ho t đ ng trên tinh th n t nguy n tham gia c a m t s ng i i có chung ni m đam mê, yêu thích b môn ngh thu t ĐCTT Nam B . S li u đ i u tra c a C c Di s n văn hóa vào năm 2011 cho th y, trên toàn khu v c Nam b có 2.258 CLB, nhóm ĐCTT đang ho t đ ng v i h n 18.800 ng h n và tài t tham gia³.

T i t nh Bình D ng, k t qu ki m kê c a B o tàng t nh vào năm 2014 cho th y: trên đ a bàn toàn t nh hi n có 67 câu l c b và 4 nhóm Đ n ca tài t đang ho t đ ng, v i h n 800 ng i i tham gia sinh ho t th ng xuyên. Th c tr ng ho t đ ng c a các Câu l c b Đ n ca tài t (CLB ĐCTT) i t nh Bình D ng hi n nay cho th y, phong trào ĐCTT i t nh Bình D ng phát tri n r ng kh p c t nh. Đa s các CLB ĐCTT trên đ a bàn t nh Bình D ng

¹ Th c sĩ, B o tàng Bình D ng, Email: thanhhoe81@yahoo.com

² T i phiên h p l n th 8, di n ra t i thành ph Baku, n c C ng hoà Azerbaijan, di n ra vào ngày 5/12/2013

³ Mai M Duyên (2014), *Giáo đ c nh c Tài t , C i / ng – m t vi c làm c p thi t*, bài tham lu n t i H i th o kho h c B o t n và phát huy giá tr ngh thu t Đ n ca tài t Nam B , t ch c t i B c Liêu.

hoạt động một cách thuận túy, chủ yếu từ sân chơi cho những người yêu thích ĐCTT để họ có dịp gặp gỡ, giao lưu với nhau và tham gia hoạt động phong trào văn nghệ của địa phương. Phong trào ĐCTT trên địa bàn tỉnh Bình Định được nhiều người đánh giá là sôi nổi, mạnh mẽ và có chất lượng.

Phải có một thời gian dài sinh hoạt ĐCTT của các CLB mới thấy được sức sống mãnh liệt của nó thể hiện như thế nào. Trong một không gian nhỏ, âm cúng - có thể là trên một mảnh đất, tìm một hay sang hơn là một sân khu như ngoài trời với vài ba chục người ngồi quay quẩn bên nhau, cùng đàn, ca và thổi một nhạc cụ như giai điệu mà của ĐCTT. Không phân biệt già, trẻ, trai, gái, trí thức, nông dân hay công nhân... tất cả mọi người đều hòa mình vào những giai điệu ngọt ngào, trữ tình và sâu lắng. Những người biết đàn thì thay nhau đàn, những người biết ca thì thay nhau ca, đàn rồi tất cả mọi người đều đàn cùng, ca và thổi một nhạc cụ.

Các ca sĩ, nhạc sĩ là những nghệ sĩ “cây nhà lá vườn”, họ quen biết nhau, chủ thân với nhau và thổi một xuyên đàn, ca cho nhau nghe... những không vì thế mà họ cảm thấy nhàm chán trong những lần gặp gỡ. Bởi được trình bày những thuật ĐCTT có tính nghệ thuật và sáng tạo, không phải là nhàm chán nào cũng giống nhau mà có lúc đàn, ca hay những cũng có lúc đàn, ca không hay, có khi xuất hiện vang lên những tiếng đàn lạ, đàn dạo thu hút lòng người những những cũng có khi đàn, ca lại nhộp... Chuyển đàn sai nốt, ca trệ nhộp của bao giờ trở thành vấn đề quan trọng, cái chính là mọi người đều có thể hiện mình, đều hòa mình trong âm nhạc cho thấy đam mê và cũng dễ quên đi nỗi vất vả, lo toan thổi một ngày trong cuộc sống. Thế nhưng, không phải vì vậy mà người chơi ĐCTT không chú trọng đến việc rèn dũa khả năng đàn, ca của mình. Các tài tử đàn, thổi tất cả luôn cố gắng thể hiện bài bản của mình một cách tốt nhất, nghiêm ý nghĩa và vì thế, họ thổi một xuyên có ý thức trau dồi khả năng đàn, ca của mình, họ càng thêm nhiều bài bản mới... Sau một lần đàn, ca như vậy, họ thổi một họ lại nhau xem bài này mình “chơi” như thế nào và những lại góp ý chân thành từ những người bạn sẽ là kinh nghiệm quý báu giúp mọi người tự hoàn thiện mình hơn trong những lần chơi tiếp. Trong nghệ thuật ĐCTT, người ta không sợ dùng từ “biểu diễn” mà chủ yếu là “chơi” bởi tính phóng khoáng, không gò bó cả trong trang phục lẫn phong cách biểu diễn. Chính vì thế, các buổi sinh hoạt định kỳ của CLB luôn được mọi người chơi đến.

Trong các buổi sinh hoạt định kỳ của các CLB, không chỉ có các thành viên của CLB đến tham gia mà còn có sự góp mặt của rất nhiều người khác. Họ có thể là hội viên của các CLB khác vì mê tiếng đàn, giọng ca mà đến giao lưu; có thể là những ông già, bà lão không đến sẽ có kẻ đến tham gia sinh hoạt CLB thông qua xuyên nên thỉnh thoảng kêu con cháu đến đến để nhìn họ nhưng không khí quen thuộc ngày nào; cũng có thể là những cô, những chị hàng xóm bên vỉc bên núc, con cái những tranh thủ chút ít thời gian rảnh rỗi đến thăm họ để thăm họ, lúc cao họ hát – mĩ cô, mĩ chị còn ca lên vài bài cho thảnh thơi của mình ghi nhớ. Tất cả những người tham gia - không phân biệt là thành viên trong hay ngoài CLB, khi đã đến chỉ thì mọi người đều bình đẳng nhau, ai cũng có quyền được đến, ca và thưởng thức. Chính niềm đam mê nghệ thuật ĐCTT đã xóa nhòa mọi khoảng cách, ranh giới trong xã hội, gần gũi mọi người với nhau và cùng nhau làm đẹp thêm bức tranh cuộc sống muôn màu, muôn vẻ.

Đặc biệt, trong số những người tham gia sinh hoạt ĐCTT đó, không thể không nhắc đến sự có mặt của các em nhỏ từ 5 lên 3 theo cha mẹ đến chơi, hay những chàng trai, cô gái từ 16 đến 18 đôi mươi có niềm vui đến đón ông, bà đến dự. Tuy chỉ là chính thức tham gia đến, ca vào lúc này những vô tình hay hữu ý - các em “*nghe rồi tâm ghi*”, đến đến những giai điệu ngọt ngào, mùi thơm của ĐCTT ngấm vào tâm hồn của các em nhỏ nào không biết. Đến rồi một ngày nào đó không xa, các em sẽ bước chân vào con đường nghệ thuật mà ông bà, cha mẹ mình yêu thích và chờ đợi, chờ đợi...đến ĐCTT tiếp tục được lưu truyền, chuyển giao từ thế hệ này sang thế hệ khác.

CLB ĐCTT trở thành điểm đến lý tưởng cho những ai yêu thích bộ môn nghệ thuật này và chính niềm đam mê ĐCTT đã đưa các thành viên từ khắp, khắp quẩn bên nhau để cùng đồng điệu với nhau qua tiếng nhịp đàn, câu hát. Bên cạnh đó, các thành viên của CLB ĐCTT cũng thông qua xuyên tham gia phở và cũng đồng hành trong các dịp lễ hội, liên hoan, tiệc mừng, ma chay, cưới hỏi...trên tinh thần *niềm vui đến cho nhân đôi và niềm buồn đến cho chia sẻ*.

CLB ĐCTT là nơi hội tụ của nhiều thành phần trong xã hội, tuy khác nhau về công việc, tuổi tác, nhưng họ đều có sự thích chung là yêu thích bộ môn ĐCTT, có rất nhiều người trong số đó là con “nhà nòi” trong lĩnh vực ĐCTT. Chính nghệ thuật ĐCTT đã “kéo” họ xích lại gần nhau hơn, cũng vì thế mà cái tình, cái nghĩa nơi làng quê càng thêm thắm đượm. Ông Nguyễn Phụng Danh, Chủ nhiệm CLB ĐCTT Tiếng Tà Đàng (tỉnh Bình

Dòng) chia sẻ: “CLB ĐCTT là “câu lạc bộ” tri âm, tri kỷ giữa những người bạn có chung niềm đam mê, yêu thích ĐCTT. Thông qua hoạt động của CLB, các Tài tử đến và Tài tử ca có dịp giao lưu, hòa quyện với nhau trong tiếng nhạc đàn, câu hát...”.

Nếu các CLB ĐCTT làm tốt việc thực hành, sáng tạo và truyền dạy nghệ thuật ĐCTT trong cộng đồng, sẽ góp phần quan trọng trong việc bảo tồn và phát huy Nghệ thuật ĐCTT Nam bộ giữa những người mà Ủy ban Lữ và Công Quân đã viết: Chỉ cần những người biết kỹ thuật DSVH PVT vẫn còn sống thì nghệ thuật di sản văn hóa truyền thống không bị biến mất; chỉ cần những người biết kỹ thuật DSVH PVT vẫn còn tràn đầy sức sống thì DSVH PVT sẽ không ngừng được sáng tạo trong quá trình trao truyền và kỹ thuật; chỉ cần người biết kỹ thuật DSVH PVT vẫn còn thu nhận được truyền nghệ thuật thì DSVH PVT có người biết kỹ thuật và kéo dài mãi mãi..⁴. Có thể nói, hội viên của các CLB ĐCTT chính là những nhân tố quan trọng trong việc “giữ lửa” và “truyền lửa” đam mê ĐCTT cho các thế hệ kế tiếp...

Hình: Câu lạc bộ Đến ca tài tử Gia đình Tân Xuân, xã Bình Đông, thị xã Tân Uyên, tỉnh Bình Dương (người: Lê Thị Hòe)

⁴ Ủy ban Lữ và Công Quân (2007), “Bảo vệ di sản văn hóa phi vật thể và nghệ thuật truyền thống nên theo”, Bảo vệ di sản văn hóa phi vật thể, 1, Hà Nội.